

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Úloha občanské společnosti ve vztazích EU-Srbsko

(2013/C 327/02)

Zpravodaj: pan Ionuț SIBIAN

Spoluzpravodaj: pan Christoph LECHNER

Dopisem od komisaře Šeřčoviče ze dne 12. prosince 2012 požádala Evropská komise Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s článkem 262 Smlouvy a článkem 9 protokolu o spolupráci EHSV a Komise, o vypracování průzkumného stanoviska k tématu

Úloha občanské společnosti ve vztazích EU-Srbsko.

Specializovaná sekce Vnější vztahy, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 25. června 2013.

Na 491. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 10. a 11. července 2013 (jednání dne 10. července 2013), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 171 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá úsilí o reformu hospodářství a institucí Srbska, které jeho vlády vyvinuly v průběhu posledních deseti let. Vnímá proces přistoupení Srbska k EU jako příležitost ke konsolidaci a účinnému provádění započatých reforem. Podtrhuje význam zapojení občanské společnosti do procesu harmonizace právních předpisů Srbska s *acquis* EU. Vyzývá vládu Srbska a instituce EU, aby posílily podporu organizací občanské společnosti a úzce je zapojily do chystaných kroků vedoucích k přistoupení k EU.

1.2 EHSV vítá rozhodnutí Evropské rady zahájit přístupová jednání se Srbskem nejpozději v lednu 2014. EHSV blahopřeje Bělehradu a Prištině k podepsání *První dohody o zásadách pro narovnání vztahů* (Brusel, 19. dubna 2013) a souvisejícího prováděcího plánu přijatého v květnu. Vyzývá nyní obě strany k provedení dohody za asistence EU. EHSV zdůrazňuje, že do fáze provádění musí být zapojeny organizace občanské společnosti, neboť mohou rozhodujícím způsobem přispět k usmíření.

1.3 EHSV vybízí srbské orgány veřejné moci k tomu, aby uskutečnily více veřejných slyšení a konzultací organizací občanské společnosti jak v počátečních fázích formulace politik, tak i ve fázi jejich provádění. EHSV vyzdvihuje, že je důležité, aby byly zapojeny do klíčových oblastí procesu reformy, které se týkají právního státu, regionální spolupráce a usmíření, společensko ekonomického rozvoje, životního prostředí, zemědělství, práv menšin a boje proti diskriminaci.

1.4 EHSV doporučuje, aby vláda věnovala obzvláštní pozornost boji pro obchodování s lidmi, korupci a organizovanému

zločinu. Dále zdůrazňuje, že je nutné, aby vláda uznala potřebnou a zajistila bezpečnost ochránců lidských práv a aktivistů z organizací občanské společnosti.

1.5 EHSV poukazuje na to, že ačkoliv při prosazování společnosti více podporující začlenění došlo k významnému pokroku, je toho třeba udělat ještě mnoho pro vybudování společnosti, v níž si budou všichni rovní nezávisle na jejich pohlaví, sexuální orientaci, původu či náboženství. EHSV žádá vládu, aby neztrácela čas a provedla antidiskriminační strategii přijatou v červnu 2013. EHSV doporučuje, aby Evropská komise v úzké spolupráci s organizacemi občanské společnosti využila své výroční zprávy o pokroku k monitorování provádění strategie.

1.6 EHSV vítá zahrnutí vládního úřadu pro spolupráci s občanskou společností do expertní skupiny předsedy vlády v rámci orgánu pro koordinaci přístupu k EU. EHSV rovněž vítá účast organizací občanské společnosti, včetně zástupců sociálních partnerů, v radě předsedy vlády pro začlenění do EU. Je to dobrý postup, z něhož by se mělo vycházet při zvažování zapojení organizací občanské společnosti, včetně zástupců sociálních partnerů, budoucího týmu Srbska, jenž povede přístupová jednání. Nicméně měly by být zajištěny časté a rozsáhlé konzultace s organizacemi občanské společnosti, díky nimž by se dospělo ke společným názorům a doporučením. Je důležité, aby se odborníci z organizací občanské společnosti stali členy řady expertních podskupin expertní skupiny v rámci koordinačního orgánu.

1.7 EHSV vyzývá EK, aby využívala NPP-II k poskytování intenzivnější pomoci při budování kapacit organizací občanské společnosti (včetně sociálních partnerů) a zaměřila se na posílení podpory partnerství, a to nejen mezi organizacemi občanské společnosti, ale také mezi těmito organizacemi

a orgány veřejné moci. Prostředky, jež jsou k dispozici v rámci nástroje sousedství pro občanskou společnost, by měly být navýšeny a zacíleny také na více projektů realizovaných sociálními partnery. Budování kapacit organizací občanské společnosti pro smysluplné zapojení do procesu integrace do EU by mělo být zachováno jako prioritní oblast a mělo by být prosazováno zjednodušení postupů pro výběr a realizaci projektů, využívání institucionálních grantů a přerozdělování grantových prostředků. Žádoucí není pouze finanční podpora, ale také podpora mechanismů určených ke zlepšení dialogu mezi občanskou společností a orgány veřejné moci.

1.8 EHSV naléhavě vyzývá delegaci EU v Srbsku, aby i nadále umožňovala přerozdělování grantových prostředků malým organizacím občanské společnosti prostřednictvím větších organizací, což je krok vpřed, pokud jde o zpřístupňování těchto prostředků širší komunitě organizací občanské společnosti.

1.9 Musí být zachována rostoucí transparentnost veřejných výdajů, neboť je hlavním opatřením strategie pro rozvoj občanské společnosti, zároveň je třeba zlepšit mechanismy pro plánování a vyplácení finančních prostředků v rámci spolufinancování u projektů EU realizovaných ve spolupráci s organizacemi občanské společnosti a zvýšit prostředky určené na spolufinancování.

1.10 EHSV vyzývá srbskou vládu, aby zvýšila úsilí o provádění institucionálního a legislativního rámce pro rozvoj zaměřeného na rozvoj občanské společnosti a udržitelnost. EHSV doporučuje zvážit zavedení zákona umožňujícího občanům vyčlenit určitý procentuální podíl ze své daně z příjmu pro organizace občanské společnosti, který by podporoval soukromou filantropii (podle vzorů ze zemí střední a východní Evropy), a rovněž daňových pobídek k soukromé i podnikové filantropii.

1.11 EHSV doporučuje, aby byl přezkoumán nedávno přijatý zákon o veřejných zakázkách, který vytvořil překážky organizacím občanské společnosti při soutěži o veřejné zakázky. Zákon zavádí povinné finanční záruky, jež organizace občanské společnosti nemohou poskytnout. To by jim mohlo bránit v soutěžení ve veřejných nabídkových řízeních, a to nejen v oblasti sociálních služeb, ale i v oblastech zdravotních a vzdělávacích služeb.

1.12 EHSV vyzývá srbskou vládu, aby vypracovala komplexní strategii pro boj proti šedé ekonomice a její potírání. To by zlepšilo finanční situaci země, předcházelo by se tak nekalé hospodářské soutěži a vytvořilo by se tak lepší hospodářské prostředí za současného zajištění respektování sociálních práv pracovníků. Pomohlo by to také znovunastolit důvěru v instituce a podpořilo koncept právního státu.

1.13 EHSV podtrhuje význam sociálního dialogu a vyzývá všechny zúčastněné strany, aby co nejlépe využily existující

instituce, zejména hospodářskou a sociální radu (HSR). Vybízí vládu, aby dále podporovala HSR a systematictěji ji konzultovala v souvislosti se všemi politikami, na nichž mají zaměstnavatelé a pracovníci oprávněný zájem. EHSV má za to, že sociální dialog by měl být pravidelný a strukturovaný, a nikoliv pořádaný *ad hoc*, a že by měl být rovněž účinnější a orientovaný na výsledky.

1.14 EHSV žádá, aby byla podpora sociálního dialogu zahrnuta mezi hlavní priority institucí EU ve vztahu k Srbsku, a aby se tak promítla do všech programů Komise, jež jsou této zemi k dispozici. To by vyžadovalo intenzivnější zapojení HSR, která by měla být rovněž formálně zapojena do každé fáze jednání o přistoupení a konzultována v této souvislosti a měla by se účastnit monitorování provádění Dohody o stabilizaci a přidružení mezi EU a Srbskem. HSR by měla mít možnost předkládat připomínky a stanoviska institucím EU při posuzování pokroku Srbska v procesu přistoupení k EU ze strany těchto institucí.

1.15 EHSV se domnívá, že sociální dialog by měl být dále podporován na regionální a místní úrovni, přičemž by se vycházelo z regionálních struktur HSR. Měl by být také systematictěji rozvíjen na odvětvové úrovni, zejména v soukromém sektoru. Podepsání – a prosazování – co největšího počtu kolektivních smluv by stabilizovalo průmyslové vztahy v Srbsku. Výhody a význam sociálního dialogu by měly být místním a celostátním orgánům neustále připomínány.

1.16 EHSV poukazuje na to, že byla zřízena tripartitní pracovní skupina, která má přezkoumat pracovně-právní předpisy, včetně zákonů, jimiž se řídí stávky a registrace odborových svazů, a zákon o zastoupení sociálních partnerů. EHSV vyzývá Mezinárodní organizaci práce (MOP) a EK, aby podpořila toto probíhající úsilí o plnou harmonizaci srbské legislativy a praxe s mezinárodními a evropskými standardy.

1.17 EHSV se domnívá, že posílení kapacity sociálních partnerů pro aktivní účast na sociálním dialogu by mělo být zahrnuto mezi priority programů pomoci EU. Pomoc je zapotřebí k rozvoji jejich schopnosti účinně se zapojit do všech hospodářských, sociálních a právních záležitostí, včetně jednání o vstupu do EU. Musí být posíleny jejich organizační struktury, interní komunikace a schopnost poskytovat služby svým členům.

1.18 EHSV poukazuje na to, že základní práva pracovníků jsou v Srbsku stále pravidelně porušována a že mechanismy pro předcházení takovému porušování a pro uplatňování sankcí nejsou dostatečně účinné. EHSV vyzývá srbskou vládu, aby přezkoumala fungování Agentury pro smírné urovnávání pracovních sporů. EHSV navrhuje zvážit možnost zavedení specializovaných soudů pro pracovně-právní spory. EHSV dále žádá EK, aby do svých výročních zpráv zahrnula kapitulu

o právech odborových svazů a základních právech pracovníků, při jejíž přípravě by intenzivně konzultovala národní a evropské odborové svazy a MOP.

1.19 Srbské podnikatelky hrají na Balkáně významnou roli a mají efektivní síť. V současnosti se utváří ucelený regionální přístup, na jehož základě se bude dále rozvíjet podnikání žen na místní úrovni. EHSV doporučuje, aby byla zvýšena podpora na evropské, regionální i celostátní úrovni, aby se tak významně urychlily hospodářské a sociální přínosy. Dále je zapotřebí, aby bylo uznáno, že podpora podnikání žen v Srbsku je naléhavě nutná z hospodářského i společenského hlediska.

1.20 EHSV doporučuje, aby byl zřízen společný poradní výbor (SPV) občanské společnosti EU-Srbsko mezi EHSV a srbskými organizacemi občanské společnosti. Tento společný orgán občanské společnosti by měl být založen, jakmile budou formálně zahájena jednání o přístupu Srbska k EU. SPV umožní organizacím občanské společnosti obou stran pokračovat v důkladnějším dialogu a poskytovat politickým orgánům vstupní informace týkající se různých kapitol přístupových jednání.

2. Souvislosti

2.1 Za poslední desetiletí vyvinulo Srbsko obrovské úsilí o zreformování institucí, právního rámce a ekonomických regulí, aby je uvedlo do souladu s mezinárodními a evropskými standardy, a na podporu otevřené a efektivní tržní ekonomiky.

2.2 V roce 2008 podpis Dohody o stabilizaci a přidružení mezi Srbskem a EU jasně vyjádřil zájem srbské vlády na přistoupení k EU a dal nový impuls procesu reforem. V roce 2010 vstoupila v platnost prozatímní dohoda o obchodu a obchodních záležitostech (součást Dohody o stabilizaci a přidružení).

2.3 Nová vláda, která se ujala úřadu v roce 2012, potvrdila závazek Srbska vůči přistoupení k EU. Provedla praktické kroky na podporu dosud uskutečněných reforem, zejména v oblasti boje proti korupci, upevnění právního státu, ochrany práv menšin a hospodářské obnovy. Vyvinula také úsilí o zlepšení regionální spolupráce.

2.4 V prosinci 2012 požádala Rada EK, aby do jara 2013 vypracovala zprávu, v níž by posoudila pokrok, jehož dosáhl Bělehrad na poli dialogu s Prištinou a v souvislosti s reformami týkajícími se EU. Na základě této zprávy, která vydala kladná doporučení, rozhodla Evropská rada dne 28. června 2013, že byly splněny podmínky pro zahájení přístupových jednání se Srbskem.

2.5 Dne 19. dubna 2013 se Bělehrad a Priština nakonec v desáté kole jednání řízených EU dohodly v otázce severního Kosova řízeného Srby a podepsaly První dohodu o zásadách pro narovnání vztahů. V květnu obě strany přijaly prováděcí plán. Obě strany za pomoci EU zřídily prováděcí výbor.

3. Politický, hospodářský a společenský vývoj

3.1 Srbsko je stále zemí v procesu transformace. Došlo k částečné privatizaci, ale významnou část hospodářství stále tvoří státní podniky, z nichž mnohé zoufale potřebují restrukturalizaci. Nezaměstnanost významně vzrostla (v roce 2012 činila 24 % pracovní síly). Mladí lidé usilují o emigraci. Obyvatelstvo stárne. Značná část obyvatel stále pracuje v zemědělství a žije ve venkovských oblastech, kde nedostatek investic brání efektivnímu rozvoji. Neformální ekonomika je široce rozšířená, podkopává ekonomiku jako takovou, oslabuje státní rozpočet a zaměstnanci jsou kvůli ní bez jakéhokoliv sociálního zabezpečení. Korupce, která je někdy navázána na organizovaný zločin, brzdí nejen hospodářský rozvoj, ale i konsolidaci institucí. Justice potřebuje reformu jako sůl, pokud má zajišťovat skutečné respektování práv jedinců a organizací.

3.2 EHSV tyto různé problémy zdůraznil ve svém stanovisku Vztahy mezi EU a Srbskem – úloha občanské společnosti (29. května 2008), ale podtrhl také úsilí o potřebné reformy vyvíjené orgány veřejné moci. Byla zavedena celá řada nových právních předpisů. Byla založena nová instituce, zejména instituce pro organizaci dialogu se sociálními partnery a dalšími organizacemi občanské společnosti. Oficiálně jsou nyní uznávána práva menšin. Přestože tento proces dosud nebyl dokončen, hlavním problémem je převedení všech těchto institucionálních a právních změn do praxe.

3.3 Srbsko ratifikovalo 77 smluv a úmluv Rady Evropy, včetně těch klíčových, jako je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin, úmluva o zabránění mučení, úmluva o ochraně dětí, o boji proti korupci a Evropská sociální charta. Bylo podepsáno dalších osm úmluv, které však stále čekají na ratifikaci, a to včetně Úmluvy o předcházení násilí páchanému na ženách a domácímu násilí a boji proti němu. Na mezinárodní úrovni ratifikovalo Srbsko 75 úmluv MOP (z nich 73 vstoupilo v platnost).

3.4 Jak zdůraznil komisař Rady Evropy pro lidská práva⁽¹⁾, mnohé z těchto úmluv stále vyžadují další opatření, aby došlo ke jejich řádnému prosazování. Komisař Rady Evropy zdůraznil problémy pohřešovaných osob a osob násilně vysídlených během války, bezuzdné diskriminace Romů, násilí páchaného na ženách a široce rozšířené homofobie.

⁽¹⁾ Thomas Hammarbergh, komisař Rady Evropy pro lidská práva. Zpráva navazující na jeho návštěvu v Srbsku, 12. až 15. června 2011. CommDH(2011)29.

3.5 Přestože vláda v říjnu 2011 přijala mediální strategii, žurnalisté jsou stále vystavováni násilí a výhrůžkám. Realitou je i hospodářské a politické vměšování do médií, které ohrožuje nezávislost médií a možnosti novinářů dělat svou práci. Odborníci jsou také stále šikanováni či propouštěni z důvodu své příslušnosti k odborovým organizacím.

3.6 EHSV má za to, že jasnou prioritou je pro Srbsko pokračující konsolidace procesu reform, reformy justičního systému a prosazování občanských, sociálních a lidských práv. Vztahy EU se Srbskem by se rozhodně měly zaměřit na tyto aspekty. Je to také zásadní otázkou pro organizace občanské společnosti, a jejich aktivní zapojení by se mělo všemi možnými prostředky podporovat.

4. Současný stav a úloha organizací občanské společnosti

4.1 Svoboda shromažďování a sdružování je zaručena ústavou a všeobecně respektována. Svoboda sdružování je však ohrožena zvýšenou hrozbou násilných nacionalistických skupin.

4.2 Srbská občanská společnost má základnu především ve městech a v regionech je zastoupena nerovnoměrně. Ve venkovských oblastech je občanská společnost velmi omezená a její schopnosti nejsou příliš rozvinuté. Je zapotřebí další podpora v zájmu stimulace sdružení, budování kapacit a podpory vytváření sítí organizací občanské společnosti sídlících ve venkovských oblastech a/nebo malých městech.

4.3 Zvláštní pozornost by měla být věnována zemědělství, rozvoji zemědělských zájmových skupin a zapojení zemědělského odvětví do sociálního dialogu. Zemědělské odvětví hraje v Srbsku stále klíčovou úlohu – asi čtvrtina pracující populace je zaměstnána v hospodářských podnicích a zemědělství je také hlavním hospodářským sektorem. Zemědělství a zemědělská politika bude mít značný význam i pro budoucí proces přistoupení k EU. Zároveň bude harmonizace s legislativou EU pro srbské zemědělské odvětví velkou výzvou.

4.4 Dobře organizované a strukturované zájmové skupiny by mohly pomoci podpořit zájmy zemědělského odvětví, ale především by také mohly poskytnout užitečnou podporu nastávajícího procesu integrace, mj. pokud jde o utváření a provádění specifických programů určených pro zemědělské odvětví, venkovské oblasti a lidi, kteří v nich žijí.

4.5 Mezi organizacemi občanské společnosti existuje několik aktivních partnerství a koalic, ale jejich zdroje a podpora jsou

příliš omezené na to, aby jim umožnily větší aktivitu a vliv. Co se týče partnerství mezi organizacemi občanské společnosti a orgány veřejné moci, zřízené mechanismy SECO⁽²⁾ a KOCD⁽³⁾ jsou příklady možných osvědčených postupů, pokud bude zohledněn jejich přínos a budou jim kontinuálně a systematicky poskytovány prostředky a podpora.

4.6 Nejvýznamnějšími překážkami udržitelnosti organizací občanské společnosti jsou: skutečnost, že státní podpora není ani dostatečná ani nevychází z dobře definovaných priorit; špatně rozvinutý systém podnikového sponzorství; nedostatečné individuální dárcovství; odchod mezinárodních dárců; nedostatečná spolupráce s místními orgány a nízká odpovědnost rozhodovacích orgánů obecně. Mělo by být vyvinuto úsilí a poskytnuta podpora pro rozvoj oblastí spadajících pod jednotlivé organizace občanské společnosti. Nepočtená základna členů narušuje image a uznání těchto organizací a veřejné financování stále není řádně regulováno na všech úrovních. Schopnost organizací občanské společnosti ovlivňovat sociální a politickou agendu je obecně slabá, s výjimkou asi tuctu organizací, z nichž většina sídlí v Bělehradě.

4.7 EHSV vítá úsilí o zlepšení právního rámce pro sdružení a nadace, včetně *zákonu o sdruženích* (říjen 2009), *zákonu o dotacích a nadacích* (listopad 2010), *zákonu o dobrovolnictví* (květen 2010), *zjednodušené účetní postupy pro malá sdružení a nadace* (zatím nebyl přijat). Byly však přijaty další důležité zákony, které zatím nebyly zrealizovány, jako například *zákon o sociálním zabezpečení* (2011). EHSV podporuje vypracování rámce, který byl dán zákonem a mohl by zajistit spravedlivý přístup organizací občanské společnosti k veřejným prostředkům určeným na podporu poskytování sociálních služeb.

4.8 EHSV vítá změny v článku 41 jednacího řádu vlády týkajícím se veřejných slyšení, stanovujícím kritéria povinných veřejných slyšení – z nichž se spíše než výjimka stává zásada – a poskytujícím rozumné časové rámce jejich trvání. EHSV zdůrazňuje, že je nezbytné zajistit řádnou realizaci tohoto mechanismu. Prioritu by mělo mít zvyšování povědomí o přínosech spolupráce s organizacemi občanské společnosti (jak v raných fázích navrhování veřejných politik, tak i v pozdější fázi jejich provádění) mezi orgány veřejné moci. Dále by měly být projednány postupy pro jmenování zástupců organizací občanské společnosti do různých veřejných subjektů celostátní i místní úrovně, přičemž by měly být zohledněny některé osvědčené postupy v sousedních zemích a návrhy organizací občanské společnosti.

(2) SECO představuje vytváření sítí a budování kapacit v oblasti integrace EU a účasti občanské společnosti na procesu programování NPP.

(3) KOCD jsou sítě organizací poskytujících sociální ochranu lidem na okraji společnosti, které společně oslovují rozhodovací orgány v této oblasti.

4.9 Úřad pro spolupráci s občanskou společností začal fungovat v roce 2011. Operační plán na období 2013–2014 obsahuje kýžené klíčové cíle:

- vypracování strategie pro vytvoření prostředí příznivého pro rozvoj občanské společnosti a zřízení národní rady pro rozvoj občanské společnosti;
- podpora nových zdrojů financování jako nezbytný předpoklad udržitelnosti; institucionální granty; podnikové sociální aktivity; podniková filantropie; sociální podnikání; vytvoření kritérií pro využívání veřejných prostor organizacemi občanské společnosti atd.;
- dosahování dalšího pokroku, pokud jde o institucionální rámec příznivý pro rozvoj občanské společnosti, tj. vytvoření specifických oddělení nebo pracovních skupin na příslušných ministerstvech; projednání možnosti zřídit fond rozvoje občanské společnosti a posílení mechanismů spolupráce mezi těmito organizacemi a srbským národním shromážděním.

4.10 EHSV vítá úsilí organizací občanské společnosti učinit transparentnějším své financování ze státního rozpočtu počínající ve vydání *Výroční souhrnné zprávy o finančních prostředcích vyčleňovaných sdružením a dalším organizacím občanské společnosti ze státního rozpočtu Srbské republiky*. Organizacím občanské společnosti by však měly být uděleny pravomoci, které by jim umožnily zvýšit míru reakce ze strany veřejných subjektů všech úrovní, s cílem zajistit, že sběr údajů bude kompletní a bude každoročně zveřejňován. EHSV proto vítá podporu, kterou organizacím občanské společnosti poskytuje delegace EU prostřednictvím tříletého programu technické pomoci, jenž byl zahájen v prosinci 2012 ⁽⁴⁾.

4.11 Údaje z roku 2011 ukazují, že pro účely spolufinancování programů a projektů bylo vyčleněno a skutečně uhrazeno málo finančních prostředků, dokonce i tehdy, kdy byla zajištěna podpora ze strany dárců, navzdory tomu, že organizace občanské společnosti tyto prostředky velmi potřebují.

5. Sociální dialog

5.1 Sociální dialog má zásadní význam pro hospodářský rozvoj a pro zajištění sociální soudržnosti, kterou Srbsko potřebuje. V roce 2008 byla podepsána všeobecná kolektivní smlouva. V dubnu 2011 přijala Hospodářská a sociální rada

Srbské republiky (HSR) novou sociálně ekonomickou dohodu, kterou podepsali lídři sociálních partnerů a předseda vlády a v níž strany přijaly významné závazky. V dohodě se uvádí, že sociální dialog je nezbytným předpokladem dosažení společných rozvojových cílů, úspěšného překonání problémů spojených s hospodářskou krizí a zajištění hospodářského a sociálního pokroku Srbska. V roce 2012 podepsala HSR dohodu o minimální mzdě. Na odvětvové úrovni byly v letech 2011 a 2012 podepsány čtyři kolektivní smlouvy týkající se odvětví zemědělství, výstavby, chemického průmyslu a kovoprůmyslu. Ministr práce tyto kolektivní smlouvy rozšířil na všechny státní zaměstnance. Kolektivní smlouvy se také týkají velké části veřejného sektoru, konkrétně pracovníků ve zdravotnictví, v místní a státní správě, kultuře, vzdělávání a policii.

5.2 HSR byla ustavena zákonem v roce 2005 a je institucionální platformou pro tripartitní jednání. Dále dnes existuje 18 hospodářských a sociálních rad na místní úrovni, ačkoliv především z důvodů nedostatečného zapojení regionálních orgánů jich je v plné míře činných méně než polovina. HSR se stále potýká s řadou problémů, které ztěžují její činnost, z nichž nejvýznamnější je nedostatek finančních a lidských zdrojů. Podařilo se jí však zřídit stále pracovní skupiny pro ekonomické otázky, legislativu, kolektivní smlouvy a bezpečnost a ochranu zdraví při práci. Představitelé sociálních partnerů se nyní pravidelně účastní setkání s HSR, na rozdíl od vlády, kterou často zastupují úředníci. Jejich zapojení zintenzivnělo od opětovného zřízení rady v září 2012. Nyní je členem HSR dokonce i předseda vlády, avšak HSR čelí i nadále potížím s organizací svých zasedání.

5.3 Sociální dialog sice úspěšně přináší výsledky, avšak je třeba dále pracovat na jeho konsolidaci a rozšiřování. Sociální partneři jsou slabí, zejména v soukromém sektoru. Někdy jsou sice kolektivní smlouvy podepsány, avšak nejsou nutně prosazovány. A v širokých oblastech sociální dialog prostě neprobíhá. Na celostátní úrovni není HSR systematicky konzultována ve všech otázkách, jež spadají pod její pravomoci, nebo je konzultace čistě formální, přičemž její doporučení vláda příliš často ignoruje. Pozitivní výjimkou je ministerstvo práce, které všechny předlohy zákonů a strategií předkládá radě k připomínkování. Nedávno navíc navrhlo, aby byla zřízena tripartitní pracovní skupina, která by navrhla změny pracovních právních předpisů. K zlepšením došlo také u právních předpisů v oblasti vzdělávání, u nichž ministerstvo pro vzdělávání a vědu předložilo radě k připomínkování tři předlohy zákonů. I přes tyto pozitivnější známky je HSR i nadále silně opomíjena v oblasti obecných hospodářských politik a opatření s přímým dopadem na činnost podniků i zaměstnanců.

5.4 V roce 2005 byla zřízena Agentura pro smírné urovnávání pracovních sporů, jejímž úkolem se řešit jak individuální, tak kolektivní pracovní právní spory. Zaměřuje se především na individuální případy, u nichž může rozhodčí vydat závazné rozhodnutí a má k dispozici stejné právní prostředky jako soud. Zdá se však, že v praxi se agentuře příliš nepovedlo etablovat se coby alternativní mechanismus a že většina sporů

⁽⁴⁾ Rozpočet programu technické pomoci je 1,2 milionu eur; program se zaměřuje na podporu dalších změn právního rámce týkajícího se organizací občanské společnosti, zavádí rámec pro transparentní veřejné financování a zapojuje tyto organizace do rozhodovacího procesu.

je stále předkládána soudům, jejichž přetíženost je obecně známa. Při řešení kolektivních sporů se agentura ujímá role mediátora, a tedy nemůže strany sporu k nějakému řešení přimět, ale snaží se dovést obě strany k dobrovolnému přijetí smírného řešení.

5.5 V roce 2013 by měla vláda ve spolupráci s MOP podepsat program „Za důstojnou práci“. Tento program by měl napomoci přezkumu různých aspektů právních předpisů a postupů v sociální oblasti za účelem jejich uvedení v soulad s mezinárodními standardy a vytvoření kapacit sociálních partnerů, aby se mohli účinně podílet na sociálním dialogu, s finanční podporou EU a z programů EU.

5.6 Je zásadní, aby byli sociální partneři lépe začleněni do vládních hospodářských a sociálních politik a politik zaměstnanosti, mimo jiné s ohledem na jednání o přistoupení k EU. Měli by být zapojeni také do přípravy způsobilosti Srbska pro čerpání finančních prostředků z Evropského sociálního fondu a dalších fondů EU. Jen tak bude možné, aby srbsští sociální partneři účinně plnili svou budoucí úlohu v rámci fór participativní demokracie na úrovni EU.

6. Sociální partneři – současná situace

6.1 Srbské sdružení zaměstnavatelů je největší zájmovou skupinou zaměstnavatelů. Zastupuje srbské podnikatele v HSR. Nicméně skutečnost, že většina největších podniků operujících v Srbsku ani další organizace, jako je sdružení malých a středních podnikatelů, nejsou jejími členy, oslabuje její legitimitu coby účastníka sociálního dialogu.

6.2 Obchodní a průmyslová komora Srbska, která je největším sdružením podniků, v minulosti do činnosti HSR zapojena nebyla z důvodu systému povinného členství. Nicméně v lednu 2013 byl v Srbsku zaveden systém dobrovolného členství a komora pocítuje silnou odpovědnost vůči sociálnímu dialogu, zejména v oblastech odborné přípravy, podpory zahraničního obchodu a regionálního rozvoje. Podporuje posílení postavení Srbského sdružení zaměstnavatelů v HSR, pokud

bude schopno aktivně zastupovat názor co nejširší škály zájmů zaměstnavatelů prostřednictvím efektivního procesu konzultace se zapojením sdružení zaměstnavatelů.

6.3 S ohledem na vysokou míru nezaměstnanosti by měli mít zaměstnavatelé větší vliv na rozvoj příznivého podnikatelského prostředí. To by mělo stimulovat podnikání a rychlejší zakládání nových podniků, především malých a středních podniků, které jsou jedním z největších původců nových pracovních míst v Evropě. Mezi hlavní překážky lepšího podnikatelského prostředí patří: nedostatečná transparentnost a předvídatelnost právního rámce, neatraktivní daňový systém včetně určitých parafiskálních poplatků, přístup k financování, postupy pro registraci podniků, administrativní postupy týkající se zahraničního obchodu atd. Podnikatelská komunita v Srbsku obecně soudí, že není v dostatečné míře zapojena do legislativního procesu a posuzování dopadů, zejména pokud jde o dopady na malé a střední podniky.

6.4 Odborové svazy jsou roztržštěné a slabé. Řada z nich je členem jedné z těchto dvou srbských největších konfederací: Konfederace autonomních odborových svazů Srbska (SSSS) nebo Konfederace odborových svazů Nezávislost (Nezávisnost). Existují také další dvě konfederace, Sdružení svobodných a nezávislých odborových svazů Srbska (ASNS) a Konfederace svobodných odborových svazů (KSSS), které trvají na své reprezentativnosti. Tu je třeba prověřit na základě nového zákona o reprezentativnosti, který se právě projednává. Dále podle ministerstva práce existuje asi 2 000 odborových organizací v podnicích, které nejsou členy celostátních konfederací. Všechny relevantní organizace pracovníků musí být intenzivněji zapojeny do rozhodovacího procesu v rámci sociálního partnerství na straně zaměstnanců. Úloha odborových svazů v Srbsku má zásadní význam pro posílení sociálního dialogu.

6.5 Potíže s transformací a hospodářská krize zoslabily fragmentaci a dále oslabily odborové svazy. Složitý postup pro registraci odborových svazů, občasný odpor a šikana ze strany manažerů, kteří nejsou ochotni akceptovat sociální dialog na úrovni podniků, to vše brání normálnímu rozvoji zastoupení pracovníků a podkopává sociální dialog. Nicméně efektivní spolupráce, jež v posledních letech vznikla mezi dvěma reprezentativními konfederacemi, SSSS a Nezávisností, by vzhledem k výše uvedenému měla být vítána.

V Bruselu dne 10. července 2013.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE